

A Fővárosi Törvényszék a Réczicza White & Case LLP Ügyvédi Iroda, ügyintéző: dr. Réczicza István és dr. Szabó Kornél ügyvéd által képviselt **E.ON Tiszántúli Áramhálózati Zrt** (Debrecen) felperesnek a dr. László Ildikó Katalin ügyvéd és dr. H. Á. bírósági képviseleti irodavezető által képviselt **Gazdasági Versenyhivatal** (Budapest, hiv. szám: Vj-74/2008.) alperes ellen versenyügyben hozott közigazgatási határozat felülvizsgálata iránt indított perében meghozta a következő

í t é l e t e t :

A bíróság a keresetet elutasítja.

Kötelezi a felperest, hogy az állami adóhatóság külön felhívására fizessen meg 27.000 (huszonhétezer) forint le nem rótt kereseti illetéket, valamint az alperesnek tizenöt napon belül 40.000 (negyvenezer) forint perköltséget.

Az ítélet ellen a kézbesítéstől számított tizenöt napon belül a Fővárosi Ítéltáblához címzett, a Fővárosi Törvényszéken három példányban benyújtandó fellebbezésnek van helye.

I n d o k o l á s

A felperes, illetőleg jogelődje (a továbbiakban: felperes) - az E.ON csoport tagjaként - egyike volt a hat magyar áramszolgáltató, későbbi nevén villamos energia közüzemi szolgáltató vállalkozásnak. Ellátási területe Magyarország területének egyötödét (keleti részét) alkotta. 2001 folyamán e területen ellátási kötelezettséggel és kizárólagos szolgáltatási joggal rendelkező villamos energia szolgáltatására. Az akkor általa elektromos árammal ellátott 389 településen - nyolc kivétellel - maga látta el a települések közvilágítását is.

A közvilágítás a 2000. év végéig a közüzemi áramszolgáltatóknak kizárólagosan fenntartott tevékenység volt, ennek következtében egyedül a felperes végezhette a működési területén az önkormányzatok által igényelt, közvilágítás korszerűsítésére vonatkozó munkákat. A 2001. év elejétől több versenytárs szolgáltató vállalkozás is megjelent új - olcsóbb, korszerűbb - közvilágítási modellt kínálva. Azokon a településeken, ahol nem a felperes végezte a közvilágítás korszerűsítést, illetve üzemeltetését, a felperes közvilágítási célú áramszolgáltatóként mindenképpen jelen volt.

A közvilágítás liberalizációját követő helyzetben a felperes külön szerződéseket kötött az önkormányzatokkal: egyfelől a közvilágítási célú áramszolgáltatásra kötött egyedi villamos energia közüzemi - áramszolgáltatási - szerződést (a továbbiakban: ÁSZ), másfelől a közvilágítás fenntartására, korszerűsítésére üzemeltetés-karbantartási vállalkozási szerződést (a továbbiakban: VSZ)

2001 folyamán a felperes a saját működési területén lévő 107 azon település önkormányzatával, amelyek számára 2001-ben maga végezte el a közvilágítás korszerűsítését, ÁSZ-eket kötött. Ezen

ÁSZ-ek „A szerződés hatálya” című IX. pontja szerint - a felperes korábbi gyakorlatától eltérően - általában tíz éves határozott időtartamra köttettek azzal, hogy a szerződést a felek e határidőn belül nem mondhatják fel.

Az ÁSZ-ek X. „Egyéb feltételek” fejezete egyebek mellett azt tartalmazta, hogy „amennyiben jelen szerződés a jelen szerződés IX. pontjában megjelölt határozott idő letelte előtt bármely okból megszűnik, ill. a Fogyasztó a jelen szerződésben kikötött teljesítménydíjas árszabást közvilágítási árszabásra módosítja, úgy tudomásul veszi, hogy beállnak a VSZ 6.3. pontjában nevesített jogkövetkezmények.”

A VSZ-ek, amelyek szintén tíz éves határozott időre jöttek létre, 6. „Szerződésszegés és jogkövetkezményei” címet viselő pontjának 6.3. alpontja szerint „a Megrendelő tudomásul veszi, hogy a szerződésnek az 5. pontban foglalt határozott idő letelte előtti bármely okból történő megszűnése esetén - kivéve a Vállalkozónak felróható megszűnést - illetőleg amennyiben a Megrendelő jelen szerződés hatályának fennállása alatt a teljesítménydíjas/alapdíjas árszabás szerinti közvilágítási célú villamos energia vételezéséről áttér a közvilágítási árszabás szerinti vételezésre, köteles a Vállalkozó részére a jelen szerződés 4.1. pontjában megállapított évre szóló díjnak a évből hátralévő időszakra eső időarányos részét - a továbbiakban időarányos hátralék - egy összegben megfizetni a Vállalkozó részére a jelen szerződés megszűnésétől számított 15 napon belül”.

Az alperes a 2001. október 26-án indított versenyfelügyeleti eljárásának eredményeként meghozott, 2002. szeptember 17-én kelt Vj-175/2001/51. számú határozatában megállapította, hogy a felperes visszaélt gazdasági erőfölényes helyzetével, amikor

- a közvilágítás korszerűsítési terv elkészítéséhez szükséges adatok kiadását egyéb, a korszerűsítés kivitelezéséhez, megvalósításához kötődő kérdéstől tette függővé,
- a közvilágítás korszerűsítés kivitelezéséhez csak akkor járult hozzá, ha a Közvil Rt. megvásárolja tőle a leszerelésre kerülő lámpatesteket,

- egyes önkormányzatokkal olyan hosszú távú teljes körű közvilágítás szolgáltatási szerződéseket kötött, amelyekkel megakadályozza, de legalábbis korlátozza az önkormányzatokat abban, hogy feljogosított fogyasztóként mástól is vásárolhassanak közvilágítási célra villamos energiát.

Megtiltotta, hogy a felperesi e magatartását a jövőben folytassa, és 65.000.000 forint bírságot szabott ki vele szemben.

A Fővárosi Bíróság 2005. március 30-án kelt 2.K.33.526/2002/27. számú, a felperes által az alperesi határozat felülvizsgálata iránt előterjesztett keresetének helyt adó ítéletét a Fővárosi Ítéltábla a 2006. március 23-án kelt 2.Kf.27.174/2005/4. számú végzésével hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

A megismételt eljárásban a Fővárosi Bíróság a 2007. május 15-én kelt 7.K.32.211/2006/4. számú ítéletében az alperes határozatát megváltoztatva azt állapította meg, hogy a felperes a terhére rótt jogsértéseket nem valósította meg, ezért a jogsértő magatartástól való eltiltás és a bírság megfizetése alól mentesítette őt. A Fővárosi Ítéltábla a 2008. február 6-án kelt 2.Kf.27.329/2007/5. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, az alperes határozatának az adatközlési kötelezettség megsértésére, továbbá a hosszú távú teljes körű közvilágítás szolgáltatási szerződésekre és a bírság szankcióra vonatkozó rendelkezéseit hatályon kívül helyezte, e két utóbbi kérdésben az alperest új eljárásra kötelezte, ezt meghaladóan a keresetet elutasította, egyebekben - a főkérdést illetően - az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Indokolásában rögzítette, hogy az alperes a hosszútávú

szerződésekkel kapcsolatosan tett megállapításait általánosságban megfogalmazott érvekkel támasztotta alá, azokkal a másodfokú bíróság általában véve egyetértett. Ez azonban nem elegendő a határozati megállapítások jogszerűségének igazolására, mivel a döntésből nem olvasható ki, hogy mely önkormányzatokkal kötött szerződésekben és mely alternatív szolgáltató(k) kapcsán valósult meg a kifogásolt diszkrimináció. Azt sem mutatta be az alperes, hogy mely szerződésekben merült fel a jogsértő röghöz kötés, és az egyes szerződésekre lebontva miért értékelte így a megállapítottakat az alperes.

Ezt követően az alperes 2008. május 20-án indította megismételt versenyfelügyeleti eljárását, majd a 2011. január 18-án kelt Vj-74/2008/25. számú határozatában megállapította, hogy a felperes a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 21. § a) és j) pontjaiba ütköző gazdasági erőfölénnyel való visszaélést valósított meg, amikor a 2001. év során az önkormányzatoknak nyújtott közvilágítási célú szolgáltatás keretében a hosszú távú áramvásárlási szerződések önkormányzatok általi megszüntetéséhez indokolatlanul hátrányos jogkövetkezményeket kapcsolt. Ezért öt 45.000.000 forint bírság megfizetésére kötelezte.

Határozata indokolásában ismertette a felperes tevékenységének alakulását, a közvilágítási, illetve a villamos energia piacon 2001-ben hatályos szabályozást, a felperesi jogelőd, valamint más szolgáltatók szerződési gyakorlatát. Vizsgálata eredményét jogilag értékelte, és megállapította, hogy a felperes által kötött ÁSZ-ek kizárják a feleknek a határozott időtartam (tíz év) letelte előtti felmondási jogát, illetve azt olyan hátrányos jogkövetkezményekhez kötik, amely miatt felmondásra nem kerülhet sor. Álláspontja szerint a felperes gazdasági érvekkel nem támasztotta alá, hogy a tízéves határozott időre kötött ÁSZ-eket miért kellett olyan szabályokkal megerősíteni, amelyek alkalmasak arra, hogy visszatartsák az önkormányzatokat a szerződés egyoldalú megszüntetésétől. Hangsúlyozta, hogy az önkormányzatok fizetőképességének korlátai indokolhatják azt, hogy a VSZ-ek tíz évre szóljanak, nincs ilyen indok az ÁSZ-ek kapcsán. Azokban ugyanis a díj meghatározása független a közvilágítási rekonstrukció során felmerült beruházási költségek amortizációjától és az újonnan kiépített közvilágítás karbantartási költségeitől. Megítélése szerint több körülmény is megkérdőjelezi azt, hogy a felperes által nyújtott közvilágítási korszerűsítés és üzemeltetésekarbantartás szolgáltatás csak az áramszolgáltatással közösen tette életképpé a beruházást. Kifejtette: nincs elfogadható, gazdaságilag racionális magyarázata annak, hogy a közvilágítási célú áram vásárlás megszüntetése, feltételeinek módosítása miatt eredményezi a másik szerződés megszegésére előírt szankció (a részletekben történő kiegyenlítés kedvezményének elvesztése) beálltát. A közvilágítás korszerűsítési díj megfizetésére adott részletfizetési kedvezmény megvonását nem tekintette jogsértőnek a VSZ-ben, de ugyanez a jogkövetkezmény szerinte indokolatlanul hátrányos jogkövetkezménynek minősül az ÁSZ-ben. Álláspontja szerint a szankció alkalmazásának célja csak az önkormányzatok hosszú távra szóló megrendelői minőségének biztosítása lehetett egy olyan időszakra előre, amelyben az önkormányzatok - ilyen tartalmú szerződési lekötöttségük hiányában - választhatnának a különböző szolgáltatók között. Egy másik szerződésben rögzített, más magatartás szankcionálására hivatott, igen terhes jogkövetkezmény kilátásba helyezése alkalmas arra, hogy visszatartsa a szerződő felet attól, hogy egyoldalúan megszüntesse a szerződést, és más szolgáltatót keressen. A felperesi magatartás ezért potenciálisan kizáró hatással járt, alkalmas volt arra, hogy elnehezítse más, közvilágítási célra áramot szolgáltató vállalkozások helyzetét. A felperes azzal, hogy a liberalizáció kezdő időpontjában sok évi törlesztő részlet összegű megfizetéséhez kötötte a szerződésből való kilépést, igen komoly versenyhátrányt okozott más - a jövőben piacra lépni kívánó - áramszolgáltatóknak. Egy ilyen megállapodás kétségtelenül megfelel a szerződéskötés idején még jogi kizárólagossággal rendelkező

áramszolgáltató érdekeinek és az önkormányzatnak sem hátrányos rövidtávon, nevezetesen mindaddig, amíg áramot még nem vásárolhattak mástól, csak a felperestől. Ez a gyakorlat azonban negatívan hat a jogilag lehetővé váló energiaszolgáltatási verseny kibontakozására. Értékelése szerint a tízéves lekötöttség és a szerződéstől való szabadulással járó irreálisan nagy terhek előírása az önkormányzatok mint szerződő partnerek tekintetében kimeríti a Tpvt. 21. § a) pontjának utolsó fordulatát, azon áramszolgáltatók tekintetében, akik korábban más régiókban tevékenykedtek monopolhelyzetű szolgáltatóként, valamint a piacnyitást követően ténylegesen piacra lépő egyéb áramszolgáltatókkal szemben pedig megvalósítja a Tpvt. 21. § j) pontjának első fordulatát.

Részletesen cáfolta a felperes által felhozott egyes érveket.

Az érintett piac körében kifejtette, hogy az eljárásban két érintett piac is szerepet játszik. Az egyik a közvilágítási piac, amely tovább tagolható, az egyik szegmense a közvilágítási célú áramszolgáltatás. A másik a villamos energia szolgáltatás piaca, amelynek földrajzi dimenzióját két időszokban határozta meg. A szerződések megkötése idején a villamos energia szolgáltatás piaca regionális volt, majd az önkormányzatok számára jogszabály megteremtette a szabad villamos energiavásárlás lehetőségét, így a piacnyitást követően nem zárható ki, hogy az érintett piac országossá vált. Álláspontja szerint aggálytalanul megállapítható, hogy a felperes 2001-ben gazdasági erőfölényben volt az ellátási területén mind a közvilágítási célú áramszolgáltatás, mind általában az áramszolgáltatás tekintetében. Hozzátette, hogy a jelen eljárásban a felperesnek a közvilágítási piaci közvilágítási célú áramszolgáltatási szegmensében betöltött pozíciója bír jelentőséggel, de 2001-ben ez az általános áramszolgáltatási monopóliumból automatikusan következő monopolhelyzet. Az eredeti ügyindító határozat szerint a vizsgált magatartás a közvilágításnak a karbantartás, felújítás és áramszolgáltatás részére is kiterjed. Rámutatott, hogy a közvilágítási és az áramszolgáltatási piac a közvilágítási célú áramszolgáltatás tekintetében átfedi egymást. A felperes magatartása egyszerre érinti a közvilágítási piac közvilágítási célú áramszolgáltatási szegmensére ténylegesen vagy potenciálisan belépő áramszolgáltatókat (ennyiben a magatartás kizáró, versenykorlátozó jellegű) és az önkormányzatokat, amelyek a jövőben - a piaci verseny lehetségesnél kisebb intenzitása folytán - előre láthatóan kevesebb vonzó alternatív árajánlatot kapnak majd (ennyiben a magatartás kizsákmányoló hatású).

A magatartás hatásai körében hangsúlyozta, hogy a versenytársak közvilágítás korszerűsítési és ehhez kapcsolódó közvilágítás fenntartási, működtetési tevékenységet végeztek, a közvilágítási piac közvilágítási célú áramszolgáltatás területén nem folytattak tevékenységet, így megjelenésük irreleváns a felperesi magatartás megítélése során. Nem vitatta, hogy a felperes magatartása csekély hatású az országos áramszolgáltatási piacon, de ez a hatás csak járulékos ahhoz az elsődleges hatáshoz képest, amely a közvilágítási célú áramszolgáltatás területén jelentkezik, illetőleg fenyeget.

A bírság szankció alkalmazását szükségesnek találta figyelembe véve, hogy a Fővárosi Ítéletábrla a korszerűsítés kivitelezéséhez való hozzájárulás jogsértő feltételhez kötése tekintetében egyetértett a korábbi versenytanácsi határozattal. A Vj-175/2001/51. számú határozatban kifejtett bírsággiszabási szempontok közül értékelte, hogy a piacra lépést korlátozó erőfölénnyel való visszaélés elvileg igen súlyos jogsérelmet jelent, a kizsákmányoló jellegű visszaéléseket meghaladó súlyú jogsértésnek minősül, és a jogszabályi úton megvalósuló piacliberalizációt veszélyeztethette a villamos energia piacnyitást közvetlenül megelőző állapotban még monopolhelyzetben lévő felperes magatartása. Ez utóbbi körülmény kapcsán azonban azt is figyelembe vette, hogy volt öt olyan település, amely a felperes versenytársaival kötött a közvilágításhoz szükséges villamos-energia szolgáltatási szerződést anélkül, hogy velük szemben a szankció alkalmazására sor került volna. Ez utóbbi körülmény súlyát azonban nagymértékben csökkentette egyrészt az, hogy minderre az alaphatározat meghozatalát követően került sor, másrészt az idő múlásával a kedvezmény megvonásának

visszatartó ereje csökkent. Kifejtette, hogy az erőfölényes vállalkozások fokozott felelősséggel bírnak. Pontosította a széles fogyasztói kör érintettségét azzal, hogy ez áttételesen jelentkezik. Figyelemmel kell lenni annak a 389 településnek a lakosságára is, akiknek közösségi célú pénzeszközeit a feltétlenül szükséges mértéknél erőteljesebben apasztja a jövőbeni verseny korlátozott voltából fakadó magasabb díjtétel. Változatlanul tekintetbe vette az alaphatározatban is figyelembe vett enyhítő körülményeket és azt is, hogy 2001-ben még nem voltak ismertek a liberalizáció részletei, továbbá a liberalizáció később kezdődött, a tényleges piacnyitásra csak 2004. július 17. napjától került sor, valamint hogy a magatartás hatása utólag megmaradt a lehetőség szintjén. Értékelte azt is, hogy a felperes jogsértő magatartása a 2003-tól országossá váló villamos energia piac egy kis részére bírt tényleges jövőbeni hatással, így a jogsértő magatartások tényleges versenykorlátozó hatása sem jelentős. Ennek az enyhítő körülménynek a súlyát azonban csökkenti az a tény, hogy a felperes az ellátási területén lévő 389 település önkormányzatának jelentős részével kötött a jelen eljárásban kifogásolt szerződést.

A felperes keresetében és képviselője a tárgyaláson elsődlegesen az alperesi határozat megváltoztatását és annak megállapítását kérte, hogy magatartása nem volt jogsértő, kérte a bírság mellőzését is, másodsorban a határozat megváltoztatása és a bírság mellőzése, illetőleg mérséklése iránt terjesztett elő kérelmet.

Álláspontja szerint az alperes szélesebb körben hozta meg döntését, mint amire az eljárást megindító döntése lehetőséget biztosított: nem a közvilágítási szolgáltatási piacot, hanem az áramszolgáltatási piacot vizsgálta, holott egyértelműen elkülöníthető piacokról van szó. Az alperes a határozatában az ellentétet sikertelenül próbálta feloldani. Úgy vélte, a határozatból nem világos, hogy az átfedés az alperes szerint mit jelent: azt, hogy a két piacnak van azonos része, ami szerinte nyilvánvalóan nem igaz, vagy azt, hogy az alperes így próbálja orvosolni az eljárást megindító döntésének hiányosságát.

Előadta, hogy az Európai Bizottság erőfölénnyel való visszaélésre vonatkozó közleménye alapján magatartása - az alperesi értelmezést feltételesen elfogadva - jellegénél fogva árukapcsolásnak minősülhet. Hivatkozott a Novo Nordisk-ügyre. Kifejtette, hogy a szerződéses gyakorlatában a közvilágítási hálózathoz kapcsolódó felújítási, üzemeltetési és karbantartási szolgáltatásokra (kapcsoló termék) az önkormányzatok részére nyújtott részletfizetési kedvezmény feltétele a tőle történő villamos energia-vásárlás (kapcsoló termék) volt. Álláspontja szerint az alperes csak akkor állapíthatott volna meg jogsértést, ha bizonyítja az erőfölényes helyzetét a kapcsoló termék piacán, ami a közvilágítási piac, ide nem értve a közvilágítási célú áramszolgáltatás piacát. Az alperes azonban mindezt elmulasztotta; és csak a kapcsoló szolgáltatás vonatkozásában állapította meg erőfölényes helyzetét.

Az eljárásjogi jogsértések között megjegyezte még, hogy a határozat sem a bírság megfizetésének rendjére, sem a jogorvoslatra vonatkozó indokolást nem tartalmaz.

Hangoztatta, hogy az alperes a magatartását törvénysértő módon értékelte. Álláspontja szerint az alperes az ÁSZ IX. és X. pontjait, valamint a VSZ 6.3. pontját tévesen értelmezte, ezért téves következtetésre jutott a potenciális versenyhatások megállapításakor.

A Fővárosi Bíróság 7.K.32.211/2006/4. számú ítéletére utalással előadta, hogy az önkormányzatokat a vitatott szerződéses rendelkezések nem korlátozták a szolgáltatóváltásban. Rámutatott, hogy az ÁSZ X. pontjának célja, hogy az önkormányzatok számára, azok nehéz anyagi helyzetére tekintettel

korábban meghitelezett költségek sorsát rendezze arra az esetre, ha a VSZ megszűnne az önkormányzat üzemeltetési-karbantartási szolgáltató váltása vagy a tarifarendszer váltása miatt. Szemben az alperesi megállapításokkal, az ÁSZ X. pontjának második bekezdésében szereplő „bármely ok” a gyakorlatban csak a VSZ megszűnését jelenthette, 2001-ben ugyanis az önkormányzatok még nem rendelkeztek a villamos energiáról szóló 2001. évi CX. törvény (a továbbiakban: régi Vet.) szerinti felmondási joggal, rendkívüli felmondásra pedig a gyakorlatban jogi monopóliuma, illetőleg az önkormányzat szolgáltatási kötelezettsége miatt nem kerülhetett sor. A liberalizációt követő időszak vonatkozásában utalt a régi Vet. és az ÁSZ XII. pontja szerinti újratárgyalási lehetőségre. Kiemelte, hogy egyetlen esetben sem alkalmazta az ÁSZ X. pontja alapján a VSZ 6.3. pontját azokban az esetekben, amikor az önkormányzat a liberalizációt követően a VSZ-t nem szüntette meg, de az ÁSZ-t felmondta.

Megítélése szerint a szerződések bizonyíthatóan nem vezettek a fogyasztói jólét csorbítására. Nem bizonyított, hogy a korszerűsítés teljes ellenértékét visszakérte volna, illetve ha erre sor is került volna, akkor annak mértéke olyan nagy lett volna, hogy valóban elrettentett volna egy másik áramszolgáltatót az adott önkormányzat szerződésétől. Az Európai Bíróság ítéleteire hivatkozással kifejtette, hogy erőfölénnyel való visszaélést potenciális hatásokra csak akkor lehet alapozni, ha a potenciális kizáró hatás bizonyított és az a piaci verseny kizárásának vagy nehezítésének a komoly és valós kockázatát hordozza. Kifejtette, hogy nem bizonyított, miszerint a részletfizetési kedvezmény megvonása indokolatlanul súlyos szankciónak minősülne.

A Vj-74/2008/13. számú vizsgálati jelentés adataira, illetve az előzetes álláspontra utalva előadta, hogy a vizsgált szerződések az országos villamos energia piac jelentéktelen részét érinthették csupán, részesedése a piacon elhanyagolható volt, ezért a magatartás érdemi potenciális versenykizáró hatással nem rendelkezhetett.

Hivatkozott az alperes versenytanácsa elvi állásfoglalásaira, az Európai Bizottság közleményére, az alperes Vj-134/2006. számú ügyben hozott döntésére és kifejtette, hogy nem alkalmazott a piaci áraknál magasabb árakat, nem folytatott a fogyasztói jólétet kedvezőtlenül befolyásoló gyakorlatot, épp ellenkezőleg a belépő új kereskedők megjelenésével a verseny erősödött. Sérelmezte, hogy az alperes kizsákmányoló jogsértésnek minősítette a magatartását, miközben ő nem írt elő senkinek semmit, az önkormányzatok számára a megoldás nem volt hátrányos.

Álláspontja szerint a bírság mellőzése indokolt, mert a bírságot még a Vj-175/2001/51. számú határozatot követően megfizette. 2002-től a határozattal összhangban álló magatartást folytatott. Tíz év után, úgy hogy ebből nyolc éven keresztül megfelelő magatartást tanúsított a piacon, a bírság okafogyottnak tekinthető. A vizsgált hosszú távú szerződések esetleges piaclezáró jellegének szankcionálása jelenleg jogpolitikai célt nem tud betölteni. Későbbi eljárásaiban az alperes több áramszolgáltató esetében megszüntette az eljárást, így a bírság a kiszámíthatatlanság üzenetét hordozza.

Kifogásolta, hogy az alperes a bírságkiszabás körében figyelembe vett szempontok súlyát, nyomatékát nem mutatta be. Az időmúlás és a szerződésből szabadulás költségeinek relatív csökkenése bár az alperes szerint nagymértékű enyhítést indokolt, de ez a bírság összegében nem tükröződik. Megítélése szerint a bírság csak a jogsértés hiányában kiesett magatartásért járó összeggel csökkent. Az alperes csak mechanikusan alkalmazta a vele szemben egy másik ügyben alkalmazott módszerét. A súlyosító körülmények körében kifogásolta, hogy a közepesen súlyos következmények és a tovagyrúzó hatások körében az alperes bizonyítást nem folytatott,

megállapításai feltételezéseken alapulnak. Az erőfölényes vállalkozások fokozott felelősségére hivatkozás szerinte nem bírságkiszabási szempont, ilyet a korábbi gyakorlat sem ismert, illetve ezáltal az alperes egy tényét kétszeresen értékelt. Sérelmezte a széles fogyasztói kör érintettségének értékelését, egyetlen évben megkötött szerződések nem járhattak több évre kiható piaci hatással. Nem vette kellően figyelembe az alperes az általa feltárt enyhítő körülményeket, egyes alperes által nevesített enyhítő körülmények a jogalap hiányának alátámasztásául szolgálhatnak.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Perköltséget igényelt. Teljes egészében fenntartotta a határozatában foglaltakat, és részletesen reagált a felperes kereseti érveire.

A kereset - az alábbiak szerint - nem alapos.

A bíróság az alperesi közigazgatási határozatot a Tpvt. 83. § (1) bekezdése, valamint a Tpvt. 84. §-a folytán irányadó Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 324. § (2) bekezdésének a) pontja alapján, a Pp. XX. fejezete szerinti eljárásban, a Pp. 339/A. §-a értelmében a meghozatalakor fennálló tények és alkalmazandó jogszabályok figyelembevételével, a Pp. 213. § (1) bekezdése és 215. §-a szerint a kereset és az ellenkérelem keretei között vizsgálta felül.

Ennek során megállapította, hogy az alperes - a felperes által hivatkozottakkal ellentétben - nem terjeszkedett túl a versenyfelügyeleti eljárást megindító döntése által megszabott kereteken.

A Tpvt. 70. § (1) bekezdése a versenyfelügyeleti eljárást megindító döntéssel szemben azt a követelményt támasztja, hogy abban a hatóság jelölje meg azokat a körülményeket és magatartásokat, amelyek miatt az eljárás megindult. Amint arra a Fővárosi ítélőtábla a 2.Kf.27.463/2009/5. számú ítéletében is rámutatott, a versenyfelügyeleti eljárás megindítására vonatkozó hatósági döntés alapvető jelentőségű az ügy kimenetele szempontjából. Az ügyindító döntésében a versenyhatóságnak a releváns tények és a vonatkozó jogszabályok megjelölésével közölnie kell az eljárás alá vont személlyel az ellene folytatott vizsgálat lényegét, méghozzá olyan mélységben, hogy abból számára kitűnjön, milyen jogi következtetés levonására alkalmas, mely magatartása miatt folyik az eljárás. Csak így kerülhet abba a helyzetbe, hogy eljárási jogait teljes körűen gyakorolni tudja, az ügyben nyilatkozzon, a javára szóló bizonyítékokat előtárja, bizonyítási indítványt tegyen stb. E garanciális szabályok nem érvényesülhetnek, ha az ügyindító döntésben nem szereplő kérdések, magatartások is vizsgálat, majd később a döntés tárgyát képezik. A határozat legalább részbeni hatályon kívül helyezésének - az ügy érdemére is kiható, súlyos, a bírósági eljárásban sem orvosolható eljárási jogsértés okán - alapja lehet az, hogy az alperes érdemi határozatában olyan magatartás jogszabályba ütközése miatt marasztal el, amelyet az eljárást megindító döntésében nem közölt.

A perbeli esetben a bíróság álláspontja szerint az alperes a felperest nem marasztalta el olyan magatartás jogszabályba ütközése miatt, amelyet az eljárást megindító határozatában nem közölt, hiszen már a 2001. október 26-án kelt Vj-175/2001/1. számú határozat is megjelölte azt a hosszú távú áramszállítási szerződésekkel kapcsolatos felperesi magatartást, amelyet aztán a jelen perben felülvizsgált alperesi határozat jogsértőként a felperes terhére rótt. Nem feladata a bíróság megítélése szerint az eljárást megindító döntésnek az érintett piac pontos azonosítása, hiszen arra megalapozottan csak a vizsgálat lefolytatását követően, az ügy érdemében hozott határozatban kerülhet sor. Az alperes a határozatában helyesen mutatott rá, hogy a jelen eljárásban a felperesnek a közvilágítási piac közvilágítási célú áramszolgáltatási szegmensében betöltött pozíciója bír

jelentőséggel, amely megállapítást a bíróság helyesnek és megalapozottnak ítélte, és ami a közvilágítási piacot konkrétan nevesítő ügyindító döntéssel egyébként nem is áll ellentétben. Azt az alperesi megállapítást sem kifogásolta a bíróság, hogy a közvilágítási és az áramszolgáltatási piac - mint két külön piac - a fent megjelölt szegmensben átfedi egymást, a felperes ezzel ellentétes álláspontját meggyőző érvekkel nem támasztotta alá.

Nem fogadta el a bíróság a felperesnek az érintett piac vizsgálata körében az EK-Szerződés 82. cikkének az erőfölényben lévő vállalkozások versenykorlátozó visszaélő magatartására történő alkalmazásával kapcsolatos európai bizottsági jogérvényesítési prioritásokról szóló iránymutatásra, konkrét uniós jogesetre történt hivatkozását, alapvetően arra figyelemmel, hogy a jelen perben vizsgált tényállás Magyarországnak az Európai Unióhoz történt csatlakozása előtti, ezért arra az uniós versenyjogi szabályok semmiféleképpen sem alkalmazhatók. Ezért azok mikénti értelmezése az adott ügyben relevanciával nem bír. Itt jegyzi meg a bíróság, hogy ugyanezen okból nem vette figyelembe a felperesnek más uniós jogi hivatkozásait sem.

Az eljárási jogszabálysértések körében hivatkozott még a felperes az alperesi határozat indokolásbeli hiányosságaira, amelyet a bíróság nem tudott elfogadni, mert álláspontja szerint a határozat indokolása a Ket. 72. § (1) bekezdés e) pontjában rögzített követelményeknek megfelel. A bíróság megfizetésének rendjére és a jogorvoslatra vonatkozó indokolás hiánya ezért eljárási jogszabálysértésnek nem minősül, a határozat hatályon kívül helyezésére ez okból nem kerülhetett sor.

A 7.K.32.211/2006/4. számú ítélettel kapcsolatosan csak megjegyzi a bíróság, hogy az abban kifejtett jogi álláspont - különös tekintettel arra, hogy az az alaphatározat, és nem a jelen perben felülvizsgált, megismételt eljárásban hozott határozat megállapításainak jogszerűségét vizsgálta, és arra is, hogy az ítéletnek a hosszú távú teljes körű közvilágítás szolgáltatási szerződésekre és a bíróság szankcióra vonatkozóan tett megállapításait a Fővárosi Ítéletábrla hatályon kívül helyezte - a jelen bíróságot nem köti.

A Tpv. 21. § a.) és j.) pontjai szerint tilos a gazdasági erőfölénnyel visszaélni, így különösen: a) az üzleti kapcsolatban - ideértve az általános szerződési feltételek alkalmazásának esetét is - tisztességtelenül vételi vagy eladási árakat megállapítani, vagy más módon indokolatlan előnyt kikötni, vagy hátrányos feltételek elfogadását kikényszeríteni; j) a versenytárs számára indokolatlanul hátrányos piaci helyzetet teremteni, vagy gazdasági döntéseit indokolatlanul előny szerzése céljából befolyásolni.

A Tpv. 22. § (1) bekezdés értelmében gazdasági erőfölényben van az érintett piacon (14. §), aki gazdasági tevékenységét a piac többi résztvevőjétől nagymértékben függetlenül folytathatja, anélkül, hogy piaci magatartásának meghatározásakor érdemben tekintettel kellene lennie versenytársainak, szállítóinak, vevőinek és más üzletfeleinek vele kapcsolatos piaci magatartására.

A bíróság megítélése szerint a megalapozottan megállapított tényállás alapján - melyet kereseti támadás lényegében nem is ért - az alperes a felperes magatartását, szerződéskötési gyakorlatát a törvénynek megfelelően minősítette a Tpv. 21. § a) és j) pontjai szerinti gazdasági erőfölénnyel visszaélésnek.

A kifogásolt szerződéses rendelkezések értelmezése körében a bíróság osztotta az alperes megállapításait. Az ÁSZ X. pontja nyelvtani szempontból egyértelmű: amennyiben az ÁSZ a határozott idő letelte előtt bármely okból megszűnik, beállnak a VSZ 6.3. pontjában nevesített jogkövetkezmények. A felperesi érvelés nem támasztotta alá az ÁSZ ettől eltérő, olyan értelmezését,

amelynek alapján a VSZ 6.3. pontja mégsem alkalmazható, ha az ÁSZ-t valamely vele szerződött önkormányzat felmondja. Az a körülmény, hogy a felperes az ÁSZ X. pontjára figyelemmel a VSZ 6.3. pontját egyetlen esetben sem alkalmazta, nem alkalmas az alperesi érvelés cáfolatára, mert a Tpv. 21. § a) pontja a hátrányos feltételek elfogadásának kikényszerítését, a Tpv. 21. § j) pontja versenytárs számára indokolatlanul hátrányos piaci helyzetet teremtését tilalmazza, ami az ÁSZ megkötésével - annak X. pontjában foglaltakra figyelemmel - megvalósult, a kikötés tényleges alkalmazása a jogsértés megállapíthatóságának nem feltétele. Csak megjegyzi a bíróság, hogy az ÁSZ-ek felmondására mindegyik (öt) esetben az alperes alaphatározatának meghozatalát követően került sor, így a felperes az ÁSZ X. pontjára figyelemmel a VSZ 6.3. pontját már annak tudatában nem alkalmazta, hogy az alperes az adott kikötést jogsértőnek tartja.

A bíróság az alperessel egyezően arra a megállapításra jutott, hogy a vizsgált szerződéses rendelkezések önmagukban elegendők a lehetséges hátrányos versenyhatások bizonyítására. Az ÁSZ X. pontja és a VSZ 6.3. pontja alapján az ÁSZ felmondása esetén a felperesnek jogi lehetősége volt egy összegben visszakérni a közvilágítási rendszer korszerűsítésének ellenértékét (illetve annak még meg nem fizetett részét), ami - valójában egy másik szerződéshez kapcsolódó, ezért az ÁSZ felmondása esetében indokolatlanul súlyos szankcióként - alkalmas volt arra, hogy az érintett önkormányzatokat eltántorítsa az ÁSZ felmondásától. Az, hogy a részletfizetési kedvezmény megvonására ténylegesen nem került sor, a fentiek szerint a jogsértés megállapítását nem befolyásolja.

Kétségtelen, hogy 2001-ben a régi Vet. (és az abban biztosított rendes felmondási jogra vonatkozó rendelkezés) még nem volt hatályos, és elképzelhető, hogy rendkívüli felmondásra a gyakorlatban a felperes jogi monopóliuma, illetőleg az önkormányzatok szolgáltatási kötelezettsége miatt nem kerülhetett sor. Azonban amikor 2001-ben tíz éves határozott időre megkötötte a vizsgált szerződéseket, a felperesnek már tudomással kellett bírnia arról, hogy az elkövetkező években sor kerül a liberalizációra. A liberalizációt követő időszak vonatkozásában a felperes csak hivatkozott rá, de nem igazolta, hogy a régi Vet. és az ÁSZ XII. pontja szerinti, a szerződéses feltételek újratárgyalására vonatkozó rendelkezés a piacnyitásra figyelemmel került a szerződésbe, továbbá a bíróság álláspontja szerint az újratárgyalás lehetősége - miután a tárgyalások során a szerződésből való szabaduláshoz újabb, más feltételek támasztására kerülhet sor - maradéktalanul nem alkalmas az aránytalanul hátrányos következményekkel való fenyegettség eliminálására.

A versenykizáró hatás körében kifejtett felperesi érvek kapcsán a bíróság visszautal az alperesi határozatban kifejtettekre. A versenytársak nem a közvilágítási piac közvilágítási célú áramszolgáltatás területén folytattak tevékenységet, ezért megjelenésük a felperesi magatartás megítélése szempontjából nem releváns. A felperes magatartása valóban csekély hatású volt az országos áramszolgáltatási piacon, nem ez volt a helyzet azonban a közvilágítási célú áramszolgáltatás piacán.

Nem tartotta jogszerűtlennek a felperesi kizsákmányoló magatartásra tett alperesi utalást a bíróság, mert a fentebb kifejtettek szerint megállapítható volt, hogy a vizsgált szerződéses kikötések a felperes részéről az önkormányzatok későbbi esetleges áram versenypiaci kilépésének korlátozását szolgálták. Helyesen rögzítette az alperes a határozatában, hogy a felperes által alkalmazott jogi megoldás rövid távon az önkormányzatok számára sem volt hátrányos, egészen addig, amíg a felperesen kívül mástól nem vásárolhattak áramot. Az energiaszolgáltatási verseny kibontakozásával azonban a helyzet megváltozott, mert a kifogásolt szerződéses rendelkezések az önkormányzatok, illetve a piacra lépni szándékozók villamos energia vételi, illetőleg eladási lehetőségeit beszűkítette.

A bírság mellőzése érdekében előadott felperesi érveket a bíróság nem tartotta megalapozottnak.

Nyilvánvalóan nem indok a bírság mellőzésére, hogy annak kiszabására megismételt eljárásban kerül sor. Az a körülmény, hogy a bíróságot már az alaphatározat meghozatalát követően megfizette, nem releváns, a bíróság ugyanis az alperesi alaphatározatnak a bírság szankcióra vonatkozó rendelkezéseit hatályon kívül helyezte és e kérdésben az alperest új eljárásra kötelezte. A felperes nem vitatta az alperesnek azt a hivatkozását, mely szerint a már megfizetett bírságnak azt a részét, amely nem bizonyult jogszerűnek, a felperes kamatostól vissza is kapta. Az új eljárásban az alperesnek a Tpvt. 78. §-ának alkalmazásával újból állást kellett foglalnia abban a kérdésben, hogy a bírság kiszabása szükséges-e és ha igen, milyen mértékben.

Amint arra a Fővárosi Ítélet tábla a 2.Kf.27.057/2008/15. számú ítéletében is utalt, a bírságkiszabás körében irányadó szempontok mérlegelésekor minden esetben szem előtt kell tartani a szankcionálás speciál- és generálpreventív célját, vagyis az egyéni és az általános megelőzés szempontjait. A joghátrány ezen utóbbi, általános visszatartó hatása akkor kedvező, ha az abban kifejeződő etikai megítélés a társadalom tagjaiban a pozitív, kívánatos értékrend megszilárdulásának folyamatához járul hozzá. A bíróság álláspontja szerint a liberalizáció hátráltatásától, a gazdasági erőfölénnyel való visszaéléstől való elrettentés nem vált meghaladott céllá, így ezen okból sincs mód a bírság mellőzésére. Az a körülmény, hogy a felperes - állítása szerint - az alaphatározat meghozatala óta eltelt hosszú időben a határozattal összhangban álló, jogkövető magatartást folytatott, szintén nem teszi a bírság kiszabását okafogyottá, a jogsértés elkövetésétől számított hosszabb idő eltelté, az időmúlás enyhítő körülményként mérlegelhető szempont. Megjegyzi a bíróság, hogy minél súlyosabb a jogsértés - és a jelen esetben igen súlyos felperesi jogsértésről volt szó (alperesi határozat 76. pont) - annál hosszabb az az idő, amely enyhítőként értékelhető.

Az alperes más eljárásaira történő utalást e körben a bíróság nem tudta elfogadni, mert az adott per tárgyát a felperessel szemben hozott alperesi határozat jogszerűségi felülvizsgálata képezte, amelyet nem befolyásol az a kérdés, hogy az alperes más vállalkozásokkal szemben más eljárásokban milyen döntéseket hozott.

A (büntetés-jellegű) bírság szankciót a ténylegesen elkövetett jogsértés súlyához, jellegéhez, valamint az adott ügyben feltárt enyhítő és súlyosító körülményekhez igazodóan, mérlegeléssel kell kiszabni, aminek főbb szempontjait - példalozó jelleggel - a Tpvt. 78. § (3) bekezdése határozza meg. Eszerint a bírság összegét az eset összes körülményeire - így különösen a jogsérelem súlyára, a jogsértő állapot időtartamára, a jogsértéssel elért előnyre, a jogsértő felek piaci helyzetére, a magatartás felróhatóságára, az eljárást segítő együttműködő magatartására, a törvénybe ütköző magatartás ismételt tanúsítására - tekintettel kell meghatározni.

Az adott ügyben megállapíthatóan az alperes a Tpvt. 78.§-ában írtaknak megfelelően járt el. A releváns enyhítő és súlyosító körülményeket helyesen vette számba, és azokat a súlyuknak, nyomatékuknak megfelelően értékelte, okszerűen mérlegelte, és ennek indokairól a határozatában -a szükséges körben - számot is adott. Erre figyelemmel nem fogadta el a bíróság azt a felperesi érvelést, mely szerint az alperes a bírság összegét mechanikus számítás elvégzésével határozta meg.

A felperes érvelésével ellentétben, az alperesi határozat 76/b. pontjában írtak szerint nem az időmúlás és ezzel a szerződésből szabadulás költségeinek relatív csökkenése volt enyhítő körülmény, hanem a szankció alkalmazásának tényleges hiánya, aminek súlyát csökkentette, hogy

minderre az alaphatározat meghozatalát követően került sor, illetve hogy az időmúlás miatt a szabadulás kevésbé lehetett terhes.

Szintén a felperes érvelésével ellentétben, az alperes nem a súlyosító körülmények körében értékelte a magatartás közepesen súlyos következményeit, a tovaryűrűző hatásokat. A határozat 74. pontjában az alperes a Vj-175/2001/51. számú határozatban a bírságkiszabási szempontok körében tett megállapításait idézte. Az alperes által a megismételt eljárásban figyelembe vett enyhítő és súlyosító körülményeket, azok értékelését a határozat 76-81. pontjai tartalmazzák.

Nem tartotta önmagában jogsértőnek a bíróság az erőfölényes vállalkozások fokozott felelősségére történt alperesi hivatkozást, mert a bíróság szerint is a speciális, a verseny alacsonyabb fokú jelenlétével jellemezhető piaci helyzetre, az erőfölényes vállalkozás fokozott gondossággal köteles eljárni üzleti döntéseinek kialakításakor. Megjegyzi a bíróság, hogy az alperes az ellenkérelme szerint e fokozott felelősséget nem értékelte súlyosító körülményként, ennek ellenkezője a határozatból sem olvasható ki, az alperes magyarázata szerint e megállapítása (77. pont) tévedésből került a bírságkiszabási körülményeket tartalmazó határozati részbe. Kétségtelen, hogy a Tptv. szerint a gazdasági erőfölény fennállta önmagában nem jogsértő, az ilyen helyzetben lévő vállalkozás speciális felelőssége abban áll, hogy olyan magatartást kell tanúsítania, amely biztosítja az érintett piacon a hatékony és torzításmentes versenyt, nem lehetetleníti el a versenytársak piaci térnyerését, nem veszélyezteti vagy nehezíti működésüket.

Helytállóan tartotta a bíróság a széles fogyasztói kör érintettségének súlyosító körülménykénti értékelését, amelynek indokát álláspontja szerint az alperes a határozata 78. pontjában részletesen kifejtette. Az alperes a jelen eljárásban valóban csak egyetlen évben megkötött szerződéseket vizsgált, azonban arra tekintettel, hogy e szerződések tíz éves határozott időre kötöttek, a felperesi érveléssel ellentétben több évre kiható piaci hatással járhattak.

A felperes által hivatkozott enyhítő körülményekkel kapcsolatban a bíróság - egyetértve az alperes ellenkérelmében foglaltakkal - rámutat, hogy a határozat 56. pontjában is kifejtettek szerint a mindkét fél számára előnyösség csak rövid távon volt igaz, hosszú távon éppen ennek az ellenkezőjét lehetett megállapítani; a határozat 79. pontja szerint az alperes enyhítő körülményként kellő súllyal figyelembe vette, hogy 2001-ben még nem voltak ismertek a liberalizáció részletei, továbbá a liberalizáció később kezdődött, a tényleges piacnyitásra csak 2004. július 17. napjától került sor, illetve hogy a magatartás hatása utólag megmaradt a lehetőség szintjén; a határozat 80. pontja szerint az alperes enyhítő körülményként azt is megfelelő nyomatékkal figyelembe vette, hogy a magatartás a 2003-tól országossá váló villamos energia piac egy kis részére bírt tényleges jövőbeni hatással; továbbá a határozat 76. b) pontja szerint az alperes a szankció hiányát is enyhítő körülményként okszerűen mérlegelte.

A bíróság összességében úgy ítélte meg, hogy a bírsággal kapcsolatos, mérlegelési jogkörben hozott határozatrész a Pp. 339/B. §-a által támasztott követelményeknek megfelel, az eset összes, az alperes által vizsgált körülményére tekintettel a felperessel szemben kiszabott bírság összege eltúlzottnak nem tekinthető, mértéke a törvényes célokkal arányban áll, azok eléréséhez szükséges és egyben elégséges is.

Tekintettel arra, hogy a bíróság megítélése szerint az alperes a Fővárosi Ítéltábla új eljárásra kötelező ítéletében foglalt iránymutatásnak maradéktalanul eleget tett, határozata a felperes által hivatkozott körben nem jogszabálysértő, ezért a bíróság a felperes keresetét elutasította.

A peresztes felperes az alperes perköltségének megfizetésére a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján köteles. A bíróság a perköltség összegének megállapításánál figyelemmel volt az ügy bonyolultságára, az alperes képviselője által a perben kifejtett munka színvonalára, annak időigényességére, és arra, hogy a perben egy tárgyalás tartására került sor.

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 39. § (3) bekezdés b) pontja és 42. § (1) bekezdés a) pontja szerinti mértékű, az Itv. 62. § (1) bekezdés h) pontjában biztosított tárgyi illeték-feljegyzési jog folytán le nem rótt kereseti illetéket a felperes a bírósági eljárásban alkalmazandó költségmentességről szóló 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján köteles viselni.

Az ítélet elleni fellebbezés lehetőségét a Pp. 340. § (2) bekezdése biztosítja.

Budapest, 2012. január 11.

dr. Huber Gábor
s.k bírő